

ДІАГНОСТИКА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

У статті охарактеризовано стан і особливості розвитку зовнішньоторговельної діяльності України у 2000-2011 рр.; визначено особливості трансформаційних процесів, що мають місце у зовнішній торгівлі країни, детермінують її сучасний стан і вектор розвитку на початку другого десятиріччя ХХІ ст.

Ключові слова: *зовнішня торгівля, торгівля товарами, торгівля послугами, експорт, імпорт, географічна структура зовнішньої торгівлі, товарна структура зовнішньої торгівлі, країни-торговельні партнери.*

Логіка й особливості сучасного етапу розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин, вступ України у 2008 р. до Світової організації торгівлі (СОТ) значно підвищують інтерес до стану, особливостей та трансформацій, що мають місце у зовнішньоторговельній діяльності країни. Однак незважаючи на актуальність цього питання, сьогодні дослідження, присвячені вивченню стану та особливостей зовнішньоторговельної діяльності України [2-3], мають фрагментарний характер, охоплюють незначний часовий період і, як наслідок, не дають правильного розуміння поточної ситуації, вектора розвитку зовнішньоторговельної діяльності країни та потребують подальшої розробки. Ураховуючи все зазначене вище, мета поданої роботи – дослідити стан, тенденції та особливості зовнішньоторговельної діяльності України протягом 2000-2011 рр. і визначити основні тренди та специфіку її розвитку на початку другого десятиріччя ХХІ ст.

Для досягнення поставленої мети було проведено діагностику зовнішньоторговельної діяльності країни, у результаті якої були зроблені такі висновки:

1. Зовнішня торгівля товарами та послугами України демонструє стійку тенденцію до зростання – збільшення її вартісних обсягів.

Так, протягом 2000-2011 рр. обсяги зовнішньої торгівлі товарами та послугами (ЗТО) України збільшилися більше ніж у 5 разів, або на 137863,8 млн дол. При цьому слід зазначити, що це збільшення було пов'язане, перш за все, із зростанням обсягів зовнішньої торгівлі товарами. Упродовж 2000-2011 рр. обсяги зовнішньої торгівлі товарами збільшилися більше ніж у 5 разів (за аналогічний період вартісні обсяги зовнішньої торгівлі послугами збільшилися у 4 рази) та становили в середньому 87% зовнішньої торгівлі товарами та послугами України (на частку зовнішньої торгівлі послугами припадало в середньому 13%).

2. Зовнішньоторговельний баланс України має від'ємне значення, яке демонструє стійку тенденцію до зростання, починаючи з 2006 р.

Так, протягом 2006-2011 рр. від'ємне значення сальдо зовнішньоторговельного балансу (ТС) України збільшилося майже у 3,5 разу та на кінець 2011 р. становило 6657 млн дол. Формування та збільшення від'ємного значення сальдо зовнішньоторговельного балансу країни пов'язане з негативними тенденціями, що починаючи з 2005 р. мають місце в зовнішній торгівлі товарами. Так, з

2005 р. по теперішній час сальдо зовнішньої торгівлі України товарами має від’ємне значення, при цьому за період, що досліджується, його значення збільшилося більше ніж у 7 разів, або на 12306,1 млн дол. – з 1907,9 млн дол. у 2005 р. до 14214 млн дол. у 2011 р. Слід зазначити, що на відміну від сальдо зовнішньої торгівлі товарами, сальдо зовнішньої торгівлі послугами країни має додатне значення та виконує своєрідну компенсуючу функцію, частково нівелюючи деструктивний вплив на результати зовнішньої торгівлі країни негативних тенденцій, які мають місце в зовнішній торгівлі товарами. Зазначені тенденції та особливості розвитку зовнішньої торгівлі відображені в динаміці показника покриття імпорту експортом. Так, протягом 2000-2011 рр. коефіцієнт покриття імпорту експортом України зменшився практично на 22,5% або майже на 0,27 пункту – з 1,20 у 2000 р. до 0,93 у 2011 р., за умови нормативного значення на рівні 1, встановленого як порогове у Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України [4], що відображено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Зовнішньоторговельна діяльність України у 2000-2011 рр., млн дол.

Показники	Роки					Відносне відхилення, разу
	2000	2005	2008	2010	2011	
Експорт товарів і послуг	18059,3	40363,1	78708,6	63164,6	82186,4	+4,55
Імпорт товарів і послуг	15106,9	39071,3	92003,3	66189,9	88843,4	+5,88
ТС	2952,4	1291,8	-13295	-3025,3	-6657	-2,25
ЗТО	33166,2	79434,4	170712	129355	171030	+5,16
Коефіцієнт покриття імпорту експортом	1,20	1,03	0,86	0,95	0,93	+0,77
Експорт товарів	14572,5	34228,4	66967,3	51405,2	68394,2	+4,69
Імпорт товарів	13956	36136,3	85535,3	60742,2	82608,2	+5,92
ТС (товари)	616,5	-1907,9	-18568	-9337	-14214	-23,06
ЗТО (товари)	28528,5	70364,7	152503	112147	151002	+5,29
ЗТО (товари), % до ЗТО	86,0	88,6	89,3	86,7	88,3	+1,03
Коефіцієнт покриття імпорту експортом (зовнішня торгівля товарами)	1,04	0,95	0,78	0,85	0,83	+0,79
Експорт послуг	3486,8	6134,7	11741,3	11759,4	13792,2	+3,96
Імпорт послуг	1150,9	2935	6468	5447,7	6235,2	+5,42
ТС (послуги)	2335,9	3199,7	5273,3	6311,7	7557	+3,24
ЗТО (послуги)	4637,7	9069,7	18209,3	17207,1	20027,4	+4,32
ЗТО (послуги), % до ЗТО	13,98	11,42	10,67	13,30	11,71	-0,84
Коефіцієнт покриття імпорту експортом	3,03	2,09	1,82	2,16	2,21	+0,73

Зовнішня торгівля характеризується трансформацією як географічної, так і товарної структури.

Протягом 2000-2011 рр. загальним трендом трансформацій архітектури зовнішньоторговельних потоків України є їх перерозподіл між зовнішньо-торговельними партнерами країни. Так, упродовж зазначеного періоду спостерігається зміщення зовнішньоторговельних потоків України в бік групи «Інші країни» (усі країни-торговельні партнери, які не відносяться до СНД). У цей час обсяги зовнішньої торгівлі України з вищезгаданою групою країн збільшилися на 3,3%. При цьому в межах групи найбільш інтенсивно зростають обсяги зовнішньої торгівлі України із країнами Азії та ЄС. Так, протягом періоду, що аналізується, частка країн Азії в зовнішній торгівлі України збільшилася на 5,6% – з 14% у 2000 р. до 19,6% у 2011 році, а частка країн ЄС – на 0,3%, а саме з 29,4% у 2000 р. до 29,7% у 2011 р. Однак незважаючи на зазначені трансформації в географічній структурі зовнішньої торгівлі України, що мали місце протягом 2000-2011 рр., сьогодні провідними країнами-зовнішньоторговельними партнерами України залишаються країни СНД – у середньому 43,1% (45,1% експорту та 54,9% імпорту) сукупної вартості зовнішньої торгівлі України, а також країни Європи – у середньому 30,7% (43,8% експорту та 51,7% імпорту), з яких 29,6% (48,6% експорту та 51,4% імпорту) припадає на частку ЄС. При цьому слід зазначити, що сальдо зовнішньої торгівлі із зазначеними країнами є від’ємним, що відображено в таблиці 2.

Таблиця 2 – Трансформації в географічній структурі зовнішньої торгівлі України протягом 2000-2011 рр.

Параметри	Роки		Відносне відхилення за 2000-2011 рр., разів	Роки		Абсолютне відхилення за 2000-2011 рр., %	
	2000	2011		2000	2011		
	Млн дол.			%			
1	2	3	4	5	6	7	
ЗТО	33166,2	171029,8	5,16	100	100	–	
<i>експорт</i>	18059,3	82186,4	4,6	54,5	48,1	–	6,4
<i>імпорт</i>	15106,9	88843,4	5,9	45,5	51,9	+	
Країни СНД	14839,3	70805,7	4,8	44,7	41,4	-3,3	
<i>експорт</i>	6596,5	32420	4,9	44,5	45,8	–	1,3
<i>імпорт</i>	8242,8	38385,7	4,7	55,5	54,2	+	
Інші країни світу	18326,9	100224,1	5,5	55,3	58,6	3,3	
<i>експорт</i>	11462,8	49766,4	4,3	62,5	49,7	–	12,9
<i>імпорт</i>	6864,1	50457,7	7,4	37,5	50,3	+	
Європа	10170,8	52425,9	5,2	30,7	30,7	–	
<i>експорт</i>	5458,4	22546,1	4,1	53,7	43,0	–	10,7
<i>імпорт</i>	4712,4	29879,8	6,3	46,3	57,0	+	
ЄС	9747,4	50727,6	5,2	29,4	29,7	0,3	
<i>експорт</i>	5332,7	21579,8	4,0	54,7	42,5	–	12,2
<i>імпорт</i>	4414,7	29147,8	6,6	45,3	57,5	+	

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5	6	7	
Азія	4653,1	33607,1	7,2	14	19,6	5,6	
експорт	3742,8	18925,2	5,1	80,4	56,3	—	24,1
імпорт	910,3	14681,9	16,1	19,6	43,7	+	
Африка	902,4	4487,8	5,0	2,7	2,6	-0,1	
експорт	759,9	3510,7	4,6	84,2	78,2	—	6
імпорт	142,5	977,1	6,9	15,8	21,8	+	6
Америка	2275,8	8521,7	3,7	6,9	5	-1,9	
експорт	1403,8	4035,8	2,9	61,7	47,4	—	14,3
імпорт	872	4485,9	5,1	38,3	52,6	+	
Австралія і Океанія	64,2	370,2	5,8	0,2	0,2	—	
експорт	8,5	166	19,5	13,2	44,8	+	31,6
імпорт	55,7	204,2	3,7	86,8	55,2	—	
Інші	260,6	1003,8	3,9	0,8	0,6	-0,2	
експорт	89,4	582,5	6,5	34,3	58,0	+	23,7
імпорт	171,2	421,3	2,5	65,7	42,0	—	

Деталізуючи трансформації структури зовнішньої торгівлі України, слід зауважити, що:

1. Перерозподіл зовнішньоторговельних потоків між країнами-торговельними партнерами України відбувається досить нерівномірно в розрізі торгівлі товарами та торгівлі послугами.

2. У розрізі зовнішньої торгівлі товарами, згідно з таблицею 3, фіксується:

- перерозподіл обсягів зовнішньоторговельних потоків між країнами СНД і групою «Інші країни світу» на користь останньої, частка якої в географічній структурі зовнішньої торгівлі України товарами збільшилася на 1,8%;
- суттєве (на 5,4%) збільшення частки країн Азії та зменшення частки країн Америки (на 2%), країн Європи в цілому (на 1,4) та ЄС, зокрема (на 1,2%).

У цілому перерозподіл зовнішньоторговельних потоків не змінив основних країн-торговельних партнерів у зовнішній торгівлі України товарами. Як і у 2000 р., у 2011 р. основними країнами-торговельними партнерами України є країни СНД, на частку яких припадає майже 42% (38,5% експорту та 61,5% імпорту) сукупної вартості зовнішньої торгівлі України товарами, Європи – 31% (46,3% експорту та 53,7% імпорту), у тому числі ЄС – 30% (47,1% експорту та 52,9% імпорту) та Азії – 18% (68,8% експорту та 31,2% імпорту).

У розрізі зовнішньої торгівлі послугами, відповідно доданих таблиці 4, фіксується:

- збільшення частки групи «Інші країни світу» у географічній структурі зовнішньої торгівлі України послугами на 13,6%;
- суттєве (на 10,2%, 9,1% і 5,7% відповідно) збільшення частки країн ЄС, Європи в цілому та Азії, зменшення частки інших країн (тих, які не увійшли до групи країн Європи, Азії, Африки, Америки та Австралії і Океанії) – на 2,1%.

Таблиця 3 – Трансформації в географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами України протягом 2000-2011 рр.

Параметри	Роки		Відносне відхилення за 2000-2011 рр., раз	Роки		Абсолютне відхилення за 2000-2011 рр., %	
	2000	2011		2000	2011		
	Млн дол.			%			
ЗТО	28528,5	151002,4	5,3	100	100	–	
експорт	14572,5	68394,2	4,7	51,1	45,3	–	5,8
імпорт	13956,0	82608,2	5,9	48,9	54,7	+	
Країни СНД	12489,3	63389,4	5,1	43,8	42,0	-1,8	
експорт	4459,7	26177,0	5,9	35,7	41,3	+	5,6
імпорт	8029,6	37212,4	4,6	64,3	58,7	-	
Інші країни світу	16039,2	87613	5,5	56,2	58,0	1,8	
експорт	10112,8	42217,2	4,2	63,1	48,2	–	14,9
імпорт	5926,4	45395,8	7,7	36,9	51,8	+	
Європа	8991,7	45508,3	5,1	31,5	30,1	-1,4	
експорт	4680,2	18442,4	3,9	52,1	40,5	–	11,5
імпорт	4311,5	27065,9	6,3	47,9	59,5	+	
ЄС	8600,3	43722,9	5,1	30,1	29,0	-1,2	
експорт	4561,0	17970,0	3,9	53,0	41,1	–	11,9
імпорт	4039,3	25752,9	6,4	47,0	58,9	+	
Азія	4318	31017,7	7,2	15,1	20,5	5,4	
експорт	3475,7	17737,8	5,1	80,5	57,2	–	23,3
імпорт	842,3	13279,9	15,8	19,5	42,8	+	
Африка	867,9	4284,8	4,9	3,0	2,8	-0,2	
експорт	731,5	3344,2	4,6	84,3	78,0	–	6,2
імпорт	136,4	940,6	6,9	15,7	22,0	+	
Америка	1798,9	6466,2	3,6	6,3	4,3	-2,0	
експорт	1217,5	2552,3	2,1	67,7	39,5	–	28,2
імпорт	581,4	3913,9	6,7	32,3	60,5	+	
Австралія і Океанія	61,7	223,8	3,6	0,2	0,1	-0,1	
експорт	7,0	29,8	4,3	11,3	13,3	+	2,0
імпорт	54,7	194,0	3,5	88,7	86,7	–	
Інші	1	304,6	304,6	0,0	0,2	0,2	
експорт	0,9	110,6	122,9	90,0	36,3	–	53,7
імпорт	0,1	194,0	1940,0	10,0	63,7	+	

Незважаючи на трансформації, у 2011 р., як і у 2000 р., основними країнами-торговельними партнерами України є країни СНД, на частку яких припадає 37% сукупного обсягу зовнішньої торгівлі України послугами (45,3% вартості експорту послуг України та 8,5% вартості імпорту послуг країни).

Таблиця 4 – Зміни в географічній структурі зовнішньої торгівлі України послугами протягом 2000-2011 рр.

Параметри	Роки		Відносне відхилення за 2000-2011 рр., разу	Роки		Абсолютне відхилення за 2000-2011 рр., %	
	2000	2011		2000	2011		
	Млн дол.			%			
ЗТО	4637,7	20027,4	4,3	100	100	—	
експорт	3486,8	13792,2	4,0	75,2	68,9	—	6,3
імпорт	1150,9	6235,2	5,4	24,8	31,1	+	
Країни СНД	2350	7416,3	3,2	50,7	37,0	-13,6	
експорт	2136,8	6243,0	2,9	90,9	84,2	—	6,7
імпорт	213,2	1173,3	5,5	9,1	15,8	+	
Інші країни світу	2287,7	12611,1	5,5	49,3	63,0	13,6	
експорт	1350,0	7549,2	5,6	59,0	59,9	+	0,9
імпорт	937,7	5061,9	5,4	41,0	40,1	—	
Європа*	1179,1	6917,6	5,9	25,4	34,5	9,1	
експорт	778,2	4103,7	5,3	66,0	59,3	—	6,7
імпорт	400,9	2813,9	7,0	34,0	40,7	+	
ЄС*	1147,1	7004,7	6,1	24,7	35,0	10,2	
експорт	771,7	3609,8	4,7	67,3	51,5	—	15,7
імпорт	375,4	3394,9	9,0	32,7	48,5	+	
Азія	335,1	2589,4	7,7	7,2	12,9	5,7	
експорт	267,1	1187,4	4,4	79,7	45,9	—	33,9
імпорт	68,0	1402,0	20,6	20,3	54,1	+	
Африка	34,5	203	5,9	0,7	1,0	0,3	
експорт	28,4	166,5	5,9	82,3	82,0	—	0,3
імпорт	6,1	36,5	6,0	17,7	18,0	+	
Америка	476,9	2055,5	4,3	10,3	10,3	0,0	
експорт	186,3	1483,5	8,0	39,1	72,2	+	33,1
імпорт	290,6	572,0	2,0	60,9	27,8	—	
Австралія і Океанія	2,5	146,4	58,6	0,1	0,7	0,7	
експорт	1,5	136,2	90,8	60,0	93,0	+	33,0
імпорт	1,0	10,2	10,2	40,0	7,0	—	
Інші	259,6	699,2	2,7	5,6	3,5	-2,1	
експорт	88,5	471,9	5,3	34,1	67,5	+	33,4
імпорт	171,1	227,3	1,3	65,9	32,5	—	

Примітка. Такий парадокс має місце в офіційній статистиці, що надає Державна служба статистики України

Окрім змін у географічній структурі зовнішньої торгівлі, протягом 2000-2011 рр. загальним трендом трансформацій були зміни й у товарній структурі зовнішньої торгівлі України товарами та послугами.

Так, протягом періоду, що аналізується, у зовнішній торгівлі товарами України відбулися такі зміни:

– товарні групи II-IV, VI, VII, IX, XIII, XIV, XVI, XVII, XIX, XX збільшили свою питому вагу у структурі зовнішньої торгівлі. При цьому найбільш значне збільшення частки було зафіксоване з боку товарних груп XVII – на 4%, II – на 2%. Товарні групи I, V, VIII, X, XI, XV, «Товари, придбані в портах», «Різне» зменшили свою питому вагу у структурі зовнішньої торгівлі товарами. При цьому найбільше зменшення частки було зафіксоване з боку XV – на 6,6%, XI – 2%, «Різне» – 1,8%, V – на 1,5%;

– частки товарних груп XII, XVIII, XIX залишилися без змін.

У цілому ж у товарній структурі зовнішньої торгівлі України найбільша частка припадала на такі групи товарів, як: мінеральні продукти – в середньому 27,3% сукупної торгівлі товарами України, недорогоцінні метали та вироби з них – 21,7%, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 8,7%. При цьому у структурі експорту переважали товари груп II, III, V, VI, XV, XVI, XVII, імпорту – товари груп V, VI, VII, XV, XVI, XVII. Зовнішньоторговецьке сальдо від торгівлі України всіма зазначеними групами товарів, крім товарів групи XV, було від'ємним. При цьому від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами V і VI груп збільшилося у 3,8 і 4,1 разу, відповідно, що відображено в таблиці 5.

Таблиця 5 – Товарна структура зовнішньої торгівлі України

Групи товарів	Роки		Відносне відхилення за 2000-2011 рр., разу	Роки		Відносне відхилення за 2000-2011 рр., разу
	2000	2011		2000	2011	
	ТС, млн дол.			ЗТО, млн дол.		
1	2	3	4	5	6	7
Усього торгівля товарами	616,5	-14214	-23,1	28528,5	151002	5,3
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	258,9	-98,8	-0,4	473,7	1972	4,2
II. Продукти рослинного походження	62,1	3716	59,8	667,7	7348	11,0
III. Жири та олія тваринного або рослинного походження	179	2927,7	16,4	301,2	3865,1	12,8
IV. Готові харчові продукти	-36,6	-87,6	2,4	842,8	5965,8	7,1
V. Мінеральні продукти	-5140,2	-19770	3,8	7940,2	40290	5,1
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	644,4	-2630,5	-4,1	2440,2	13411,1	5,5

Продовження таблиці 5

1	2	3	4	5	6	7
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	-381,8	-3560,7	9,3	872,8	5436,1	6,2
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена	71	-31,3	-0,4	163,6	368,3	2,3
X. Деревина та вироби з деревини	167,8	685,3	4,1	267,2	1471,3	5,5
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	-185,7	-731,4	3,9	587,3	2942	5,0
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	-22,4	-1126,2	50,3	1098	2853,8	2,6
XII. Взуття, головні убори, парасольки	36,9	-152,7	-4,1	101,3	570,3	5,6
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	-31,6	-606,8	19,2	265,4	1705,2	6,4
XIV. Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	—	-642,7	—	—	844,1	—
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	5787,3	16404	2,8	7148,7	27798	3,9
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	-584	-6036	10,3	3298	19554	5,9
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	-65,7	-1349,4	20,5	941,5	11059	11,7
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	-121	-765,5	6,3	248,4	1328,5	5,3
XX. Різні промислові товари	-16,17	-291,3	18,0	162,23	1403,7	8,7
XXI. Твори мистецтва	-0,06	-23,16	386,0	0,126	25,44	201,9
Товари, придбані в портах	-113	-342,2	3,0	126	405,2	3,2
Різне	100,9	299,1	3,0	581,3	385,9	0,7

У товарній структурі зовнішньої торгівлі України послугами відбулися такі зміни:

– збільшилася питома вага послуг повітряного транспорту – на 4,8%, залізничного транспорту – 2,2%, іншого транспорту – на 0,5%, організації подорожей – на 2,4%, будівельних – 0,5%, страхових – 0,3%, фінансових – 4,7%, комп’ютерних та інформаційних – 3,5%, роялті та ліцензійних – 1,9%, інших ділових – на 1%, різних ділових, професійних і технічних послуг – на 8,6%, послуг приватним особам і послуг у галузі культури та відпочинку – на 1,1%, послуг з ремонту – на 0,2%;

– зменшилася питома вага послуг морського транспорту – на 3,7%, трубопровідного транспорту – на 19%, зв’язку – на 1,5%, державних послуг, які не віднесені до інших категорій – на 7,4%.

У цілому ж найбільша частка зовнішньої торгівлі послугами припадала на такі їх види: транспортні послуги – в середньому 60,8% сукупної вартості торгівлі послугами України, серед яких найбільшу вагу мали трубопровідний та залізничний транспорт – у середньому 28,2% і 10,8% сукупної вартості торгівлі послугами України, різні ділові, професійні та технічні послуги – у середньому 10,8% – і державні послуги, які не віднесені до інших категорій – у середньому 6,3%.

У структурі експорту послуг переважали такі: транспортні та різні ділові й технічні послуги, імпорту – транспортні послуги, подорожі, роялті та ліцензійні послуги, різні ділові, професійні й технічні послуги та державні послуги, які не віднесені до інших категорій, що відображено в таблиці 6.

Таблиця 6 – Товарна структура зовнішньої торгівлі України послугами

Види послуг	Роки		Відносне від- хилення за 2000-2011 рр., разу	Роки		Відносне від- хилення за 2000-2011 рр., разу
	2000	2011		2000	2011	
	ТС, млн дол.			ЗТО, млн дол.		
1	2	3	4	5	6	7
Усього торгівля послугами	2335,9	7557	3,2	4637,7	20027,4	4,3
Транспортні по- слуги	2663,7	7478,5	2,8	3169,5	10646,3	3,4
У тому числі:						
Морський тран- спорт	383,5	1064,2	2,8	485,1	1359,2	2,8
Повітряний тран- спорт	153,1	815	5,3	284,5	2187,2	7,7
Залізничний тран- спорт	208,4	1177	5,6	448,6	2376,6	5,3
Трубопровідний транспорт	1749,6	3754,5	2,1	1749,6	3755,5	2,1
Інший транспорт	169,1	667,9	3,9	202,1	967,7	4,8
Подорожі	17,4	-7,3	-0,4	103,4	917,5	8,9
Послуги зв'язку	-9,8	222,7	22,7	186,6	511,3	2,7

Продовження таблиці 6

1	2	3	4	5	6	7
Будівельні послуги	13,8	53,6	3,9	60,6	363	6,0
Страхові послуги	-34,4	-9,3	0,3	42,2	235,5	5,6
Фінансові послуги	-30,3	-643	21,2	74,5	1267,6	17,0
Комп'ютерні та інформаційні послуги	-7,4	289,9	39,2	19,2	774,7	40,3
Роялті та ліцензійні послуги	-15,85	-365,7	23,1	18,55	457,9	24,7
Інші ділові послуги	0,4	-74,6	186,5	37,8	370,2	9,8
Різні ділові, професійні та технічні послуги	81,9	745,8	9,1	304,1	3030,6	10,0
Послуги приватним особам і послуги в галузі культури та відпочинку	-7	-199,7	28,5	13,6	277,9	20,4
Державні послуги, які не віднесені до інших категорій	-460,61	-506,9	1,1	461,39	515,3	1,1
Послуги з ремонту	123,3	573,2	4,6	145,5	659,8	4,5

Висновки. Протягом 2000-2011 рр. у зовнішній торгівлі України склалися певні тенденції та мали місце такі особливості:

- намітилася стійка тенденція до зростання обсягів зовнішньої торгівлі України;
- склалося від'ємне значення сальдо зовнішньоторговельної діяльності України, значення якого має стійку тенденцію до зростання;
- суттєвих змін зазнала географічна та товарна структура зовнішньої торгівлі України;
- основні зовнішньоторговельні партнери країни – це ЄС і країни СНД;
- намітилася тенденція до збільшення вартісних обсягів зовнішньої торгівлі України із країнами Азії.

Проведене дослідження та зроблені висновки можуть стати базою для комплексного аналізу стану й особливостей розвитку зовнішньої торгівлі, розробки стратегічних і тактичних заходів щодо підвищення її ефективності та забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України.

Список літератури

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.ukrstat.gov.ua/>>.
2. Офіційний сайт International Trade Centre [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.intracen.org>>.
3. Три роки членства у СОТ: тенденції зовнішньої торгівлі України у посткризовий період. – К.: НІСД, 2011. – 72 с.
4. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://ua-info.biz/legal/basejw/ua-qmtipe/index.htm>>.

УДК 336.72:330.342.001.36

Кухтій Л.П. (Дніпропетровський університет ім. А. Нобеля, Дніпропетровськ)

ВІДОБРАЖЕННЯ В ЕКОНОМІЧНИХ ТЕОРІЯХ СПІВВІДНОШЕННЯ СПОЖИВАННЯ І ЗАОЩАДЖЕННЯ В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПРОПОРЦІЙ

Проблема макроекономічної рівноваги в умовах ринкової економіки відіграє значну роль. Досягнення макроекономічної рівноваги тісно пов'язане з досягненням повної зайнятості, стабільності цін і економічного зростання.

Ключові слова: *рівновага, споживання, заощадження, дохід, інвестиції, безробіття, інфляція.*

Найоптимальніша макроекономічна пропорціональність є загадкою, вирішення б якої дало неймовірний ефект на все наше розуміння економіки як науки. Ми б навчилися боротися з економічними кризами і спадами національних економік, знищили інфляцію та безробіття. Ми розробили б безпомилковий механізм економічного процвітання і зростання. Змогли б підняти економіку бідних країн і правильно розпорядитися природними ресурсами. У результаті багато проблем залишилися б у далекому минулому.

Проблемам формування макроекономічної пропорціональності присвячені роботи відомих вчених, зокрема А. Сміта, Т. Мальтуса, Д. Міля, Ж.-Б. Сея, Д. Брейді і Р. Фрідмана, Д. Рикардо, Дж. Дюзенбері, І. Фішера, Ф. Модільяні, М. Флевіна.

Метою статті є дослідження та порівняння економічних теорій, які відображають співвідношення споживання і заощадження в системі макроекономічних пропорцій, та визначити, які саме макроекономічні фактори можуть впливати на формування заощаджень населення, а які фактори впливають на політику банків щодо встановлення відсотків.

Споживання і заощадження відіграють визначну роль в економічній політиці будь-якої держави. Країни в яких значний відсоток своїх доходів інвестують і відповідно менший відсоток споживають, досягають високих темпів зростання національної економіки. І навпаки, країни, що споживають більший від-